

סקר מוסר תשלומים במגזר העסקים הקטנים והבינוניים

תאריך ביצוע הסקר: מאי 2023

ינואר 2024

לשאלות והערות על מחקר הערכה זה ניתן לפנות למנהל יחידת המחקר של
הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, ד"ר ניר בן אהרון.

[כתובת דואר אלקטרוני](#)

תקציר מנהלים

הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה והתעשייה (הסוכנות) מבצעת מדי שנה סקר מעקב אחר מוסר התשלומים בקרב עסקים קטנים ובינוניים בישראל. בסקר נשאלו העסקים על סוגי הלקוחות שלהם לפי מגזר: משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, חברות ממשלתיות, עסקים פרטיים ואנשים פרטיים.

מעל למחצית מהנשאלים מכירים את החוק וב-2023 יש מגמת עלייה בשיעור העסקים המכירים את החוק בהשוואה ל-2021 (64% ו-59% בהתאמה).

לאורך השנים חלה בשיעור הלקוחות שאינם עומדים בדרישות החוק. ירידה זו מאפיינת בעיקר את הירידה משנת 2019 לשנת 2021.

במגזר הממשלתי המספר הממוצע של ימי האיחור בתשלומים (ביחס לחוק) עומד על כשבועיים בשנת 2023 בהשוואה לשלושה שבועות בגופים ציבוריים וקרוב לחודש ברשויות המקומיות. במגזר הממשלתי אנו רואים מגמת ירידה בימי האיחור לאורך השנים בעוד שברשויות המקומיות מספר ימי איחור ממוצע גבוה לאורך כל השנים.

לגבי לקוחות מהמגזר העסקי, כשליש מהעסקים אינם משלמים לספקים שלהם תוך 45 ימים, ומגמה זו איננה משתנה ב-3 שנים האחרונות.

כאשר בוחנים את העסקים לפי סוג הלקוח ושואלים איזה אחוז מההתקשרויות הוא במסגרת מכרז אנו רואים שבין 66% ל-72% מההתקשרויות עם לקוחות מאחד מהמגזרים (ממשלתי, ציבורי, רשויות מקומיות) מבוצעות באמצעות מכרז ב-2023.

70% מהעסקים שלקוחותיהם מהמגזר הציבורי, ממשלתי ורשויות מקומיות ציינו בסקר (2023) שהם רשומים לפחות במאגר ספקים אחד של רשות ציבורית. זאת בהשוואה ל-55% ב-2022. מבין העסקים הרשומים לפחות במאגר אחד, מעט יותר מ-50% מקבלים עבודה במסגרת החברות במאגר.

תוכן עניינים

1.....	רקע
2.....	תוצאות
2.....	עמידה בדרישות חוק מוסר תשלומים
2.....	עמידה בדרישות החוק לפי פילוח הספקים
3.....	ממוצע ימי האיחור של לקוחות
4.....	תשלומים של לקוחות מהמגזר העסקי
4.....	רכש ציבורי מעסקים קטנים ובינוניים – חוק חובת מכרזים
5.....	רישום של עסקים במאגרי ספקים
6.....	נספח – שאלון הסקר - סקר מוסר תשלומים 2023

רקע

הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה והתעשייה (הסוכנות) מבצעת מדי שנה סקר מעקב אחר מוסר התשלומים בקרב עסקים קטנים ובינוניים בישראל. בסקר זה הסוכנות בודקת עד כמה הלקוחות של העסקים השונים עומדים במועדי התשלום. הסקר בשנת 2023 היה סקר אינטרנטי שנערך במאי 2023 בקרב 338 עסקים. בשנים 2019-2022 בוצעו שני סקרים טלפוניים שבכל אחד מהם רואיינו כ-500 עסקים.¹ הסקרים מאפשרים לבחון את ההשפעה של חוק "מוסר תשלומים לספקים", חוק משנת 2017 שמחייב לקוחות ציבוריים, ממשלתיים או עסקיים לשלם לספקים תוך פרק זמן המוגדר בחוק.

בסקר נשאלו העסקים על סוגי הלקוחות שלהם לפי מגזר: משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, חברות ממשלתיות, עסקים פרטיים ואנשים פרטיים. לכל אחד מהלקוחות, מוגדרים בחוק תנאים אחרים שעליהם לעמוד בהם בכדי שלא יחשבו מפירי חוק, כפי שמוצג במסגרת הבאה.

לוחות הזמנים לתשלום לספקים בהם כל מגזר אמור לעמוד על פי החוק:

המגזר הממשלתי וגופים ציבוריים - צריכים לשלם לספקים שלהם עד שוטף+30 ימים אולם רשאים לשלם לספקים של עבודות הנדסה בנאיות שוטף+70.² ספקים של מערכת הבריאות מוחרגים מהחוק ואין מגבלה של זמן על התשלום להם.

רשויות מקומיות - צריכות לשלם לספקים שלהם עד שוטף+45 יום אולם רשאים לשלם לספקים של עבודות הנדסה בנאיות שוטף+80.

המגזר העסקי - צריך לשלם לספקים שוטף+45 אלא אם סוכם במפורש אחרת.

¹ שיעורי ההשבה בסקרים הטלפוניים ב-2021-2022 עמדו על 7%-8% ראיונות שהסתיימו בהצלחה וב-2023 בסקר האינטרנטי שיעור ההשבה עומד על כ-3%. עד לשנת 2023 עסקים שציינו שיש להם לפחות לקוח אחד מהמגזר הממשלתי, ציבורי, רשויות מקומיות או מהמגזר הפרטי נשאלו לגבי מוסר התשלומים של הלקוחות. ב-2023 העסקים אינם נשאלים על מוסר התשלומים של המגזר הפרטי.

² המונח שוטף מתייחס לסוף החודש, כך ששוטף+30 הכוונה ל-30 ימים מסיום החודש בו נשלחה ללקוח דרישת התשלום.

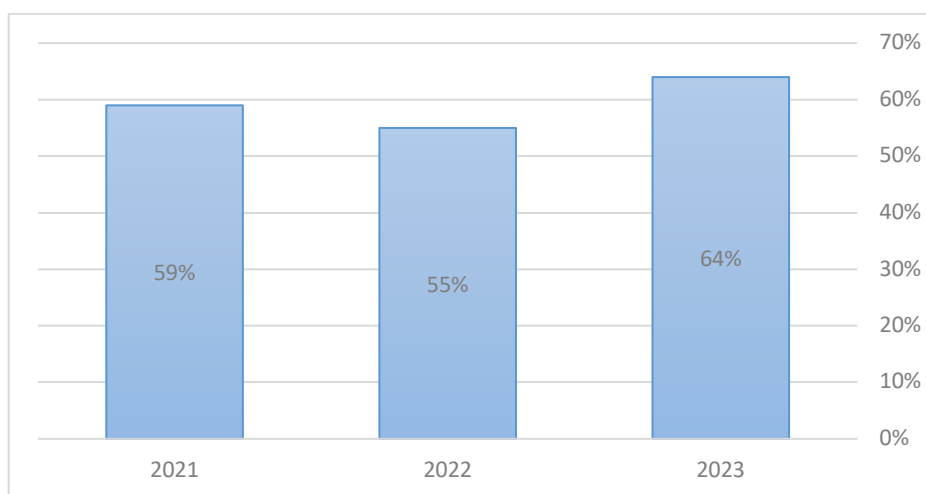
תוצאות

עמידה בדרישות חוק מוסר תשלומים

העסקים אשר ציינו בסקר שהם עובדים עם לקוחות ציבוריים, ממשלתיים או עסקיים נשאלו האם הם מכירים את חוק "מוסר תשלומים לספקים". מעל למחצית מהנשאלים מכירים את החוק וב-2023 יש מגמת עלייה בשיעור העסקים המכירים את החוק בהשוואה ל-2021 (64%-ו-59% בהתאמה).

תרשים 1:

שיעור העסקים שמכירים את חוק מוסר תשלומים מתוך עסקים שבין לקוחותיהם לקוחות מהמגזר הממשלתי, רשויות מקומיות ומגזר ציבורי, 2021-2023

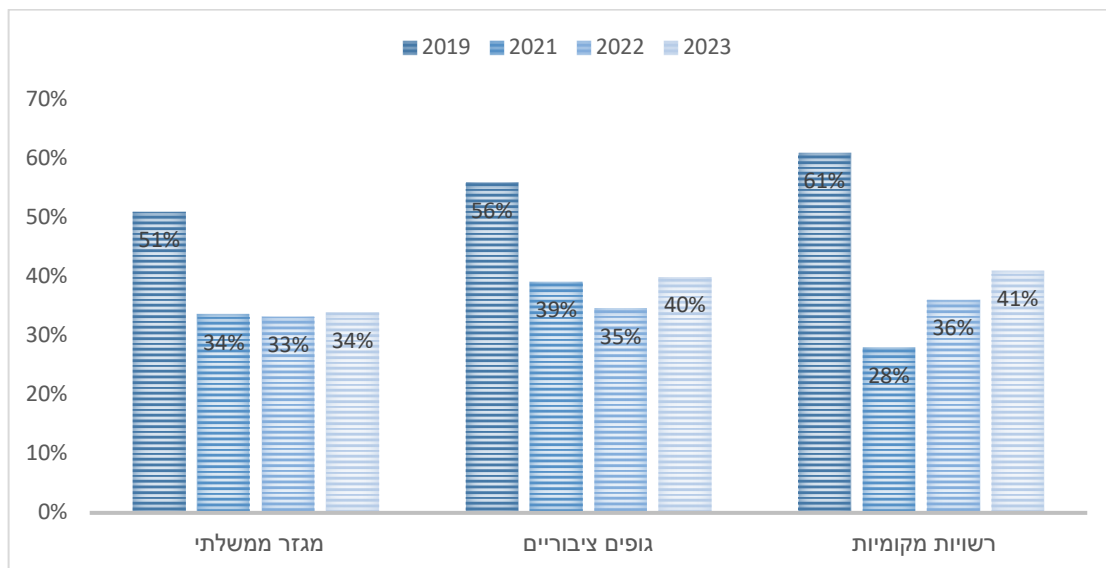
עמידה בדרישות החוק לפי פילוח הספקים

בתרשים 2 ניתן לראות שחלה ירידה לאורך השנים בשיעור הלקוחות שאינם עומדים בדרישות החוק, בכל המגזרים. ירידה זו מאפיינת בעיקר את הירידה משנת 2019 לשנת 2021. לדוגמה, בסקר של שנת 2019 שיעור העסקים שציין שלקוחות, שהם רשויות מקומיות, לא עומדים בדרישות החוק היה הגבוה ביותר, 61% ושיעור זה יורד ל-41% בסקר של שנת 2023. הדיווח של עסקים על אי-עמידה של גופים ציבוריים³ בדרישות החוק נמוך במקצת, היה 56% בשנת 2019 וירד ל-40% ב-2023. לגבי לקוחות מהמגזר הממשלתי, שיעור העסקים שדיווח על אי-עמידה בדרישות החוק ירד מ-51% בשנת 2019 ל-34% ב-2023. שיעור הדיווח על איחור בתשלום של לקוחות פרטיים הוא הנמוך ביותר (למרות שהחוק אינו חל עליהם) היה 17% בשנת 2019 וירד ל-6%, זו הירידה המשמעותית ביותר מכל המגזרים.

³ גופים ציבוריים – חברות ממשלתיות, תאגידים סטטוטוריים (בנק ישראל, מכון התקנים), מוסדות להשכלה גבוהה וכדומה.

תרשים 2:

דיווח העסקים על שיעור הלקוחות שאינם עומדים בחוק מוסר תשלומים, לפי המגזר אליו משתייכים

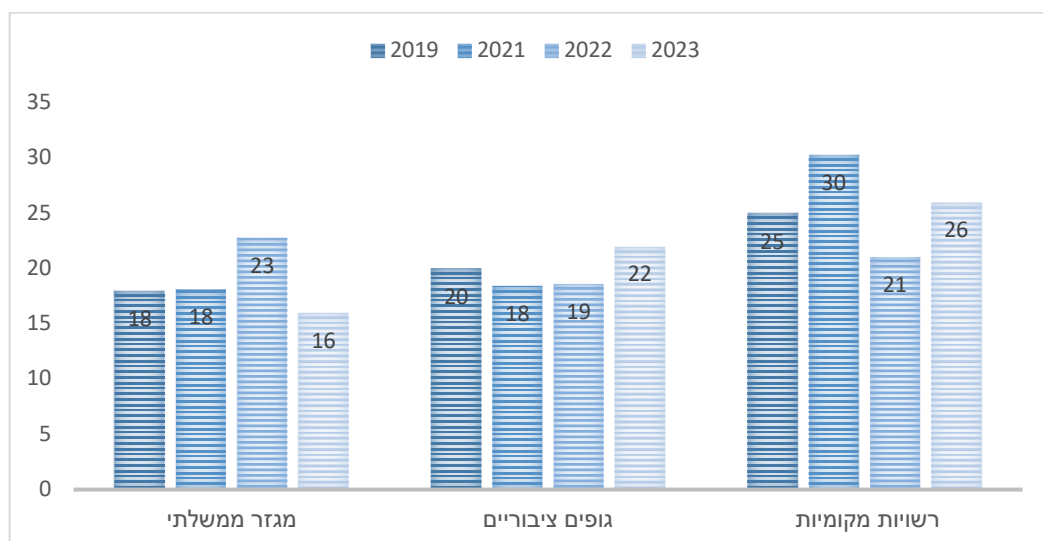

ממוצע ימי האיחור של לקוחות

גם כאשר לקוחות אינם עומדים בדרישות החוק, הפגיעה נמוכה יותר ככול שמספר ימי האיחור נמוך יותר. במגזר הממשלתי מספר ימי האיחור הממוצע עומד על כשבועיים בשנת 2023 בהשוואה לשלושה שבועות בגופים ציבוריים וקרוב לחודש ברשויות המקומיות. במגזר הממשלתי אנו רואים מגמת ירידה בימי האיחור לאורך השנים בעוד שברשויות המקומיות מספר ימי איחור ממוצע גבוה לאורך כל השנים.

תרשים 3:

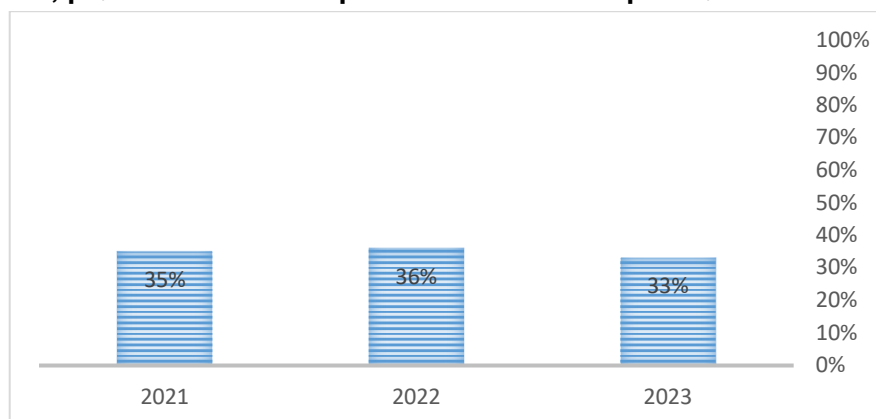
מספר ימי האיחור הממוצע של הלקוחות, לפי המגזר אליו משתייכים הלקוחות, 2019-2023

תשלומים של לקוחות מהמגזר העסקי

בשונה מהמגזר הציבורי, בו נראה שחל שיפור במרכיבים רבים של מוסר התשלומים, הרי שלגבי תשלומים במגזר העסקי נראה שהמצב מורכב יותר. על פי החוק, לקוחות מהמגזר העסקי צריכים לשלם לספקים שלהם עד שוטף + 45 יום, אלא אם כן סוכם במפורש אחרת. כשליש מהעסקים אינם משלמים לספקים שלהם תוך 45 ימים, ומגמה זו איננה משתנה ב-3 שנים האחרונות.

תרשים 4 – שיעור הלקוחות שאינם משלמים תוך 45 יום מהמגזר העסקי, 2021-2023

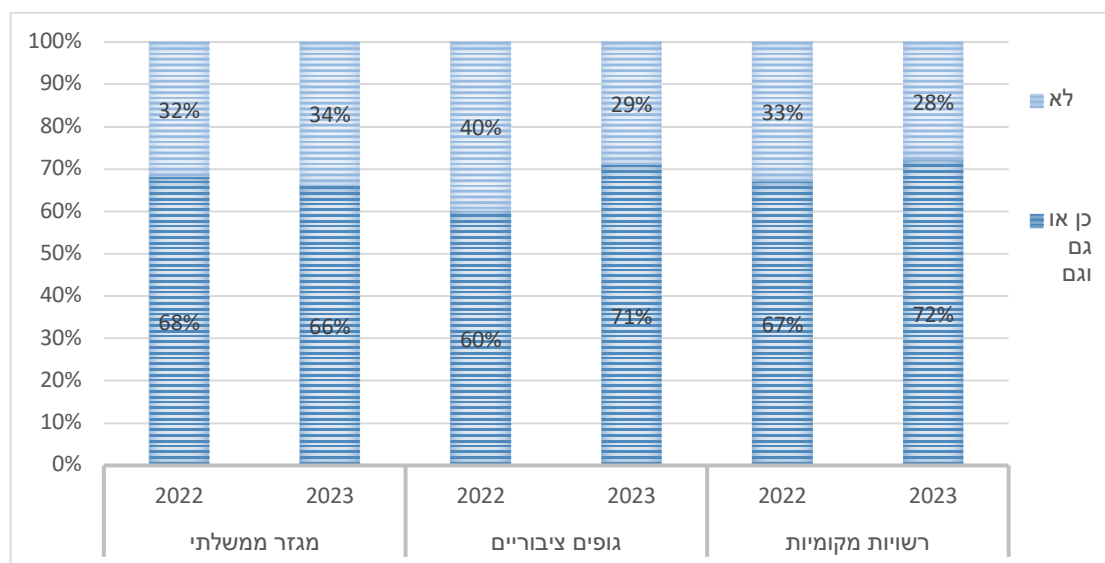

רכש ציבורי מעסקים קטנים ובינוניים – חוק חובת מכרזים

חוק חובת המכרזים, תשנ"ב-1992 הנו חוק אחר שבא להסדיר רכש ציבורי מעסקים קטנים ובינוניים. החוק קובע שעל גופים ציבוריים להוציא מכרז לפני שהם מבצעים התקשרות עם עסקים לביצוע עבודה או עסקה. בסקר שבוצע ב-2022 וכלל מדגם מייצג של כלל העסקים 21% התמודדו לפחות במכרז אחד במהלך 5 השנים שקדמו לסקר ו-18.5% זכו לפחות במכרז אחד וממצא נוסף הוא עסקים קטנים ובינוניים ניגשים למכרזים בשיעורים נמוכים יחסית בכל סוגי המגזרים (10% או פחות בכל מגזר). כאשר בוחנים את העסקים לפי סוג הלקוח ושואלים איזה אחוז מההתקשרויות הוא במסגרת מכרז אנו רואים שבין 66% ל-72% מההתקשרויות עם לקוחות מאחד מהמגזרים (ממשלתי, ציבורי, רשויות מקומיות) מבוצעות באמצעות מכרז ב-2023.

תרשים 5:

התקשרויות של העסקים במסגרת מכרז עם לקוחות ממגזרים שונים, 2022-2023

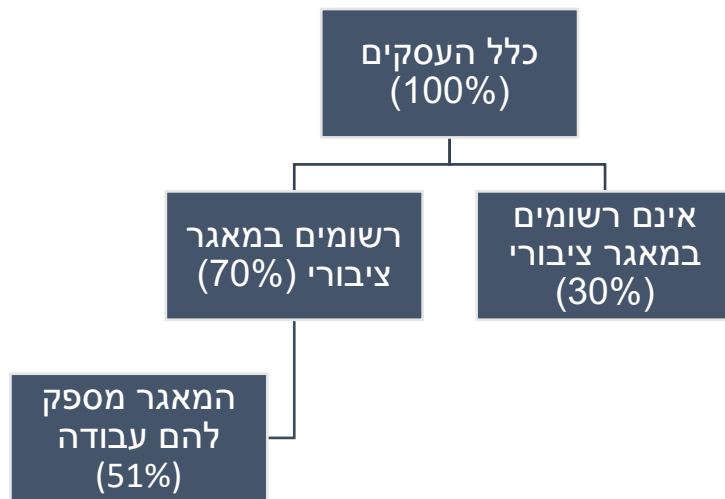
רישום של עסקים במאגרי ספקים

משרדי ממשלה וגופים ציבוריים אחרים מקימים מאגרי ספקים, בהתאם לצרכיהם, במסגרת תהליכי הרכש הקיימים.⁴ הקמת מאגרי ספקים מסייעת לגופים השונים לבנות מאגר ספקים זמין שעומד בכל התנאים הנדרשים בחוק תוך קיצור זמן הפנייה בעת הצורך.

70% מהעסקים שלקוחותיהם מהמגזר הציבורי, ממשלתי ורשויות מקומיות ציינו בסקר (2023) שהם רשומים לפחות במאגר ספקים אחד של רשות ציבורית. זאת בהשוואה ל-55% ב-2022. מבין העסקים הרשומים לפחות במאגר אחד, מעט יותר מ-50% מקבלים עבודה במסגרת החברות במאגר. תרשים 6 מתאר את ההתפלגויות של הרישום במאגרים והזכייה בעבודות.

תרשים 6:

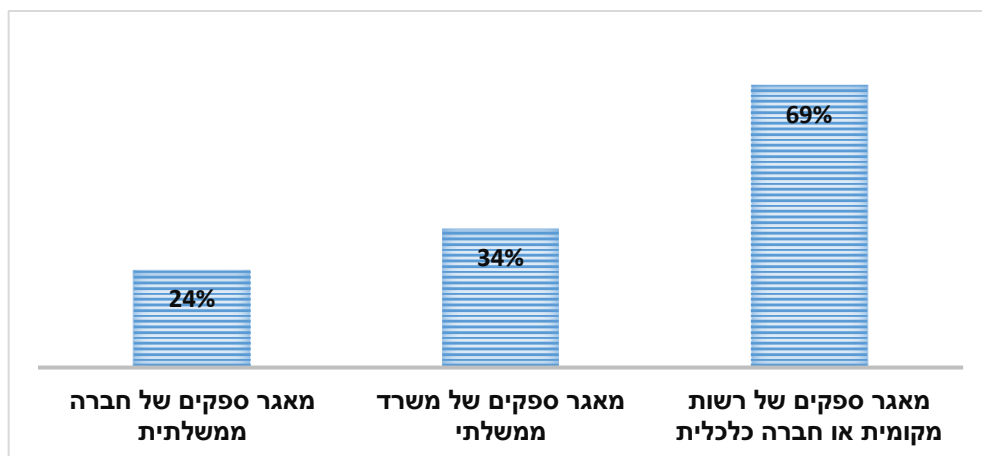
שיעור הרשומים במאגר הספקים של רשות ציבורית, 2023

מבין העסקים שרשומים במאגרים שונים 69% רשומים במאגרים של עבודות של רשויות מקומיות או חברות כלכליות.

תרשים 7:

שכיחות הרשומים במאגרי הספקים של רשות ציבורית, לפי סוגי מאגר שונים, 2023

⁴ מאגרים אלו מוקמים בהתאם לחוק חובת המכרזים, התשנ"ב – 1992 ו-תקנות חובת המכרזים, התשנ"ג – 1993 וכן הוראות התכ"ם הרלוונטיות.

נספח – שאלון הסקר - סקר מוסר תשלומים 2023

שלום וברכה,

לפניך סקר קצר מטעם הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה, בנוגע לעמידת לקוחות העסק שלך במועדי התשלום לצורך בחינת מוסר התשלומים בישראל. חשוב לציין שהשאלון חסוי ולא יעשה שום שימוש בכל פרט מזהה שלך או של העסק. אנו מודים לך על שיתוף הפעולה!

Q1. האם אתה אחד המנהלים בעסק או בעליו?

1. כן

2. לא (סינון – יוצא מהסקר)

מהם סוגי הלקוחות העיקריים שלך? רב

א. משרדי ממשלה ויחידות סמך

ב. רשויות מקומיות וחברות עירוניות

ג. חברות ממשלתיות, תאגידים סטטוריים, מוסדות להשכלה גבוהה וכד'

ד. איני עובד עם אף אחד מהלקוחות המצוינים (סינון - יוצא מהסקר)

Q3. כמה עובדים מועסקים היום בעסק?

א. אני עצמאי ואינני מעסיק עובדים

ב. 1-4 מועסקים

ג. 5-19 מועסקים

ד. 20 מועסקים או יותר

Q4. חוק "מוסר תשלומים לספקים" מחייב לקוחות ציבוריים, ממשלתיים, או עסקיים,

לשלם לספקים תוך פרק זמן המוגדר בחוק. האם שמעת על חוק זה בעבר?

א. כן

ב. לא

Q5. האם העסק שלך פועל באחד מהתחומים הבאים? (רב)

א. תחום הבינוי והתשתיות (עובר לשאלה 6)

ב. שירותים או מוצרים למערכת הבריאות (בתי חולים וקופות חולים חוץ מבתי

חולים ממשלתיים) (עובר לשאלה 21)

ג. תחום אחר (עובר לשאלה 15)

(התשובות לשאלה זו יפתחו לפי המענה: בשאלה 5 הנשאלים ענו "א" ובשאלה 2 רק

כשהנשאלים ענו "א")

על פי החוק, בתחומי הבינוי והתשתיות, לקוחות מהמגזר הממשלתי, צריכים לשלם לספקים

של עבודות הנדסה בנאיות שלהם עד שוטף + 70 יום.

Q6. האם בשנה האחרונה, הלקוחות שלך מהמגזר הממשלתי עומדים בדרישות החוק, של שוטף + 70 ימים?

- א. עומדים תמיד בזמני החוק
- ב. לרוב עומדים
- ג. לרוב לא עומדים
- ד. אף פעם לא עומדים

(למי שהשיבו בשאלה הקודמת "ג" או "ד")

Q7. מה הממוצע ימי האיחור של הלקוחות מהמגזר הממשלתי - מעבר לשוטף + 70 ימים? _____ (נומרי)

(התשובות לשאלה זו יפתחו לפי המענה : בשאלה 5 הנשאלים ענו "א" ובשאלה 2 רק כשהנשאלים ענו "ג")

על פי החוק, בתחומי הבינוי והתשתיות, לקוחות שהם גופים ציבוריים (כגון חברות ממשלתיות, תאגידים סטטוריים (בנק ישראל, מכון התקנים), מוסדות להשכלה גבוהה) צריכים לשלם לספקים בעבודות הנדסה בנאיות עד שוטף + 70 יום.

Q8. עד כמה הלקוחות שלך שהם גופים ציבוריים (חברות ממשלתיות, תאגידים סטטוריים, מוסדות להשכלה גבוהה וכד') עומדים בשנה האחרונה בדרישות של החוק (שוטף + 70 ימים):

- א. עומדים תמיד בזמני החוק
- ב. לרוב עומדים
- ג. לרוב לא עומדים
- ד. אף פעם לא עומדים

(למי שהשיבו בשאלה הקודמת "ג" או "ד")

Q9. מה הממוצע של ימי האיחור של לקוחות שהם גופים ציבוריים (מעבר לשוטף + 70 ימים)? _____

(התשובות לשאלה זו יפתחו לפי המענה : בשאלה 5 הנשאלים ענו "א" ושאלה 2 רק כשהנשאלים ענו "ב")

על פי החוק, לקוחות שהם רשויות מקומיות צריכים לשלם לספקים בעבודות הנדסה בנאיות בשוטף + 80 יום.

Q10. עד כמה הלקוחות שלך שהם רשויות מקומיות עומדים בשנה האחרונה בדרישות של החוק (שוטף + 80 ימים):

- א. עומדים תמיד בזמני החוק
- ב. לרוב עומדים
- ג. לרוב לא עומדים
- ד. אף פעם לא עומדים

(למי שהשיבו בשאלה הקודמת "ג" או "ד")

Q11. מה הממוצע של ימי האיחור של לקוחות שהם רשויות מקומיות (מעבר לשוטרף + 80 ימים)? _____

(התשובות לשאלה זו יפתחו לפי המענה : בשאלה 5 הנשאלים ענו "ג" ושאלה 2 רק כשהנשאלים ענו "א")
על פי החוק, לקוחות מהמגזר הממשלתי צריכים לשלם לספקים שלהם עד שוטרף + 30 יום.

Q12. עד כמה הלקוחות שלך מהמגזר הממשלתי (משרדי ממשלה ויחידות סמך) עומדים בשנה האחרונה בדרישות של החוק (שוטרף + 30 ימים):

א. עומדים תמיד בזמני החוק

ב. לרוב עומדים

ג. לרוב לא עומדים

ד. אף פעם לא עומדים

(למי שהשיבו בשאלה הקודמת "ג" או "ד")

Q13. מה הממוצע של ימי האיחור של הלקוחות מהמגזר הממשלתי (מעבר לשוטרף + 30 ימים)?

Q14. האם ההתקשרויות שלך עם לקוחות מהמגזר הממשלתי הן במסגרת מכרז?

א. כן

ב. גם וגם

ג. לא

(התשובות לשאלה זו יפתחו לפי המענה : בשאלה 5 הנשאלים ענו "ג" ושאלה 2 רק כשהנשאלים ענו "ג")

על פי החוק, לקוחות שהם גופים ציבוריים (כגון חברות ממשלתיות, תאגידים סטטוריים (בנק ישראל, מכון התקנים), מוסדות להשכלה גבוהה) צריכים לשלם לספקים שלהם עד שוטרף + 30 יום.

Q15. עד כמה הלקוחות שלך שהם גופים ציבוריים (חברות ממשלתיות, תאגידים סטטוריים, מוסדות להשכלה גבוהה וכד') עומדים בשנה האחרונה בדרישות של החוק (שוטרף + 30 ימים)?

א. עומדים תמיד בזמני החוק

ב. לרוב עומדים

ג. לרוב לא עומדים

ד. אף פעם לא עומדים

(למי שהשיבו בשאלה הקודמת "ג" או "ד")

Q16. מה הממוצע של ימי האיחור של לקוחות שהם גופים ציבוריים (מעבר לשוטרף + 30 ימים)? _____

Q17. האם ההתקשרויות שלך עם לקוחות שהם גופים ציבוריים הן במסגרת מכרז?

- א. כן
- ב. גם וגם
- ג. לא

(התשובות לשאלה זו יפתחו לפי המענה : בשאלה 5 הנשאלים ענו "ג" ושאלה 2 רק כשהנשאלים ענו "ב")
על פי החוק, לקוחות שהם רשויות מקומיות צריכים לשלם לספקים שלהם עד שוטף + 45 יום.

Q18. עד כמה הלקוחות שלך שהם רשויות מקומיות עומדים בשנה האחרונה

בדרישות של החוק (שוטף + 45 ימים) :

- א. עומדים תמיד בזמני החוק
- ב. לרוב עומדים
- ג. לרוב לא עומדים
- ד. אף פעם לא עומדים
- ה. הרשות המקומית איננה כפופה לחוק (רשות מקומית עם חשב מלווה)
(למי שהשיבו בשאלה הקודמת "ג" או "ד")

Q19. מה הממוצע של ימי האיחור של לקוחות שהם גופים ציבוריים (מעבר לשוטף + 30 ימים)? _____

Q20. האם ההתקשרויות שלך עם רשויות מקומיות הן במסגרת מכרז? (לשאל אותה שאלה גם במגזר ציבורי וגם ממשלתי וגם במגזר הפרטי)

- א. כן
- ב. גם וגם
- ג. לא

מי שסיים להשיב על שאלה 20, אם לא סימן עבודה עם מערכת הבריאות יעבור לשאלה 22

(התשובות לשאלה זו יפתחו לפי המענה : בשאלה 5 הנשאלים ענו "ב")

Q21. כעת ברצוני לשאול על מועדי התשלום של לקוחות מתחומי מערכת הבריאות וזאת למרות שהחוק אינו חל עליהם. מה מועד התשלום המאוחר ביותר לפיו משלמים לך?

- א. שוטף + 30 יום
- ב. שוטף + 45 יום
- ג. שוטף + 60 יום
- ד. שוטף + 90 יום
- ה. שוטף + אחר _____

Q22. האם יש לך לקוחות מהמגזר העסקי ?

א. כן

ב. לא (עובר לשאלה 26)

על פי החוק, לקוחות מהמגזר העסקי צריכים לשלם לספקים שלהם עד שוטף + 45 יום, אלא אם כן סוכם במפורש אחרת.

Q23. איזה אחוז מהלקוחות שלך מהמגזר העסקי, משלמים תוך 45

יום? _____ (אחוז בין 0 ל-100)

(מי שענה בשאלה 23 - 90% או פחות)

Q24. כמה מהלקוחות מהמגזר העסקי, שמשלמים תוך יותר מ-45 יום, מכניסים שינוי זה בחוזה איתכם ועומדים בזמן השונה שהוגדר?

א. כל הלקוחות עומדים תמיד בזמנים שהוגדרו

ב. רב הלקוחות עומדים בזמנים שהוגדרו

ג. רוב הלקוחות לא עומדים בזמנים שהוגדרו

ד. אף אחד מהלקוחות לא עומד בזמנים שהוגדרו

Q25. כאשר הלקוחות קובעים תנאים של מעל 45 יום, מהו בדרך כלל טווח ימי התשלום?

א. בין 46-90 יום

ב. בין 91-120 יום

ג. בין 121-180 יום

ד. מעל 180 יום

מאגר ספקים

Q26. האם אתה רשום במאגר ספקים של גוף ציבורי? (למשל: עיריות, רשויות מקומיות,

מועצות אזוריות, חברות ממשלתיות – ח.חשמל, מוסדות ציבוריים – אוניברסיטאות)?

א. כן

ב. לא (עובר לשאלה 29)

Q27. האם זה:

א. מאגר של חברה ממשלתית

ב. מאגר של משרד ממשלתי

ג. מאגר של רשות מקומית או חברה כלכלית של הרשות

ד. מאגר אחר _____

Q28. האם הרישום במאגרי הספקים מייצר לך עבודה?

א. כן

ב. לא

לצורך ניתוח סטטיסטי בלבד:

Q29. האם אתה:

א. גבר

ב. אישה

Q30. כמה שנים העסק קיים?

א. עד שנה

ב. 1-3 שנים

ג. 3-5 שנים

ד. מעל 5 שנים

Q31. מהו תחום עיסוקו העיקרי של העסק? (להקריא תשובות)

א. תעשייה ויצור

ב. שירותים

ג. מסחר

ד. בינוי וקבלנות בניין

ה. חקלאות

ו. אחר _____

Q32. מהו המחזור השנתי של העסק כיום?

א. עד 0.5 מיליון ₪

ב. 0.5 מיליון ועד 1 מיליון ₪

ג. 1 מיליון עד 5 מיליון ₪

ד. 5 מיליון עד 10 מיליון ₪

ה. 10 מיליון עד 50 מיליון ₪

ו. 50 עד 100 מיליון ₪

ז. מעל 100 מיליון ₪

Q33. נשמח לקבל הערות והתייחסויות – כיצד לדעתך הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים

במשרד הכלכלה יכולה לסייע לעסקים?

תודה רבה על שיתוף הפעולה!